



Har sociale platforme forandret den demokratiske samtale?

Policy brief om *Den demokratiske samtale på sociale medier*

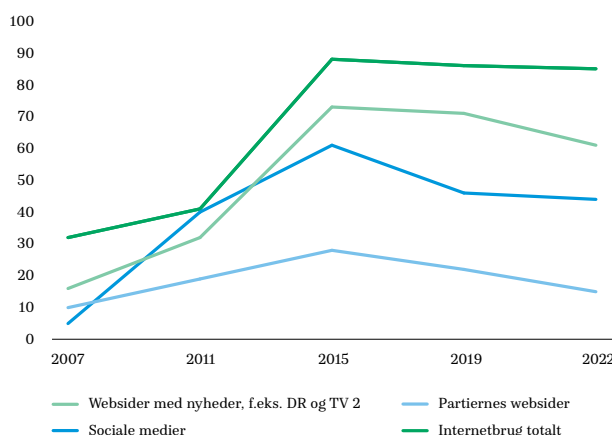
På bare et kvart århundrede har internettet og især de sociale medier forandret de måder, politik formidles, forstås og praktiseres på i det danske samfund. Bogen *Den demokratiske samtale på sociale medier* undersøger, hvordan sociale medier har ændret de politiske spilleregler – ikke som et teknologisk appendiks til demokratiet, men som et nyt vilkår, der strukturerer den måde, vores demokrati fungerer på. Bogen bygger på repræsentative surveyundersøgelser foretaget i forbindelse med folketingsvalgene mellem 2007 og 2022 og på analyser af data om sider og grupper på Facebook.

På den ene side har de sociale medier potentiale for at fremme deltagelse, da platformene giver adgang og plads til nye stemmer. På den anden side udfordrer digitaliseringen af den demokratiske samtale idealet om én åben, inkluderende offentlighed. 'Personaliserede deloffentligheder' vokser frem, så borgerne eksponeres for forskellige informationsstrømme og deltager i forskellige samtaler.

Digitaliseringen af danske valgkampe

Figur 1 viser udviklingen af borgernes brug af internettet under folketingsvalg fra 2007 til 2022. Som vi kan se, var udviklingen præget af en kraftig stigning og derefter en stagnering.

Figur 1. Borgernes brug af internettet under valgkampe i %, 2007–2022



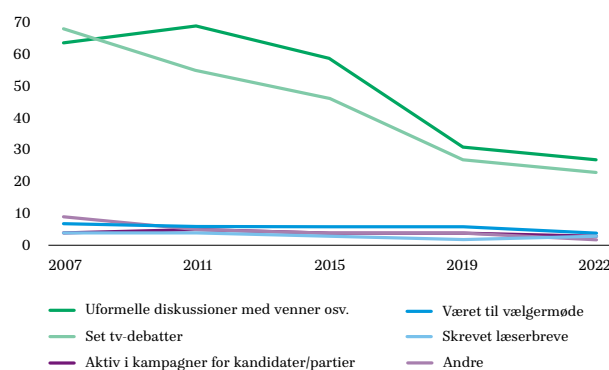
Note: N (antal svar): 2007: 970, 2011: 1.973, 2015: 3.589, 2019: 1.903, 2022: 1.511. Kilde: Jensen 2025

Stigningen i borgernes brug af internettet i forbindelse med valgkampe afspejler en udvikling, hvor også partier og kandidater tog de digitale kommunikationskanaler til sig. Folketingsvalget i 2007 blev startskuddet, og valget i 2011 var det egentlige gennembrud for brugen af sociale medier i valgkampe. Med Facebooks annonceplatform kunne partier og kandidater nu målrette budskaber til præcise segmenter af vælgerne ud fra alder, geografi og interesser. Ved valget i 2015 tog strategisk og målrettet kommunikation på sociale medier yderligere fart. En væsentlig del af partiers og kandidaters kampagnebudgetter blev brugt på digital kommunikation. Siden er mængden af anvendte platforme steget. I 2022 blev TikTok for første gang anvendt i større skala, især af yngre kandidater fra Enhedslisten og De Radikale.

Overordnet set er digitale medier gået fra at være nichemedier til at være en integreret del af det samlede medielandskab i forbindelse med valgkampe. Sociale medier er ikke blot en kommunikationskanal, men en strukturerende ramme for, hvordan kampagner tænkes, planlægges og udføres. Meget af kommunikationen forbliver dog envejskommunikation og styret af kandidaternes egne strategier, og borgernes respons begrænser sig til likes, delinger og korte kommentarer snarere end fælles refleksion og samtale.

Udviklingen indebærer samtidig en ændring af politikerrollen. Politikere skal ikke blot fungere som beslutningstagere, men også som kommunikatører på tværs af en række nye platforme. Sociale medier favoriserer i dag politikere, der behersker det uformelle sprog, den personlige fortælling og platformenes tempo og æstetik.

Figur 2. Former for traditionel, fysisk politisk deltagelse i %, 2007-2022



Kilde: Jensen 2025

Borgernes deltagelse på sociale platforme

De sociale medier har ikke blot ændret den måde, som partierne agerer på, men også den måde, borgerne deltager på i forbindelse med valgkampe. Generelt er det den mere uforpligtende deltagelse, der dominerer på sociale platforme. For eksempel bruger borgerne valg- og kandidattests og læser også fra 2015 indlæg på sociale medier. Det er kun i meget begrænset omfang, at de selv bidrager med indlæg eller diskuterer med politikere og andre borgere.

Samtidig sker der en gradvis forskydning fra fysisk til online deltagelse. Figur 2 viser, at mens digitale deltagelsesformer er i vækst, så sker der et fald i den fysiske deltagelse, særligt i forhold til de mindre forpligtende former som f.eks. at deltage i uformelle diskussioner og se tv-debatter. De digitale muligheder har i nogen grad opvejet disse fysiske deltagelsesformer med den vigtige ændring, at folk er gået fra at være deltagere i fysiske diskussioner til at være observatører af andres digitale diskussioner.

Samtidig viser analyserne, at digitaliseringen ikke fundamentalt ændrer det politiske deltagesmønster, men reproducerer eksisterende uligheder. Ressourcestærke borgere med høj uddannelse, politisk interesse og økonomiske ressourcer udnytter de nye digitale muligheder bedst, og dermed forstærkes de traditionelle deltagelsesforskelle.

Inden for forskningen omtaler man deltagelse på sociale medier som 'clicktivism' eller 'slacktivism'. Sociale medier reducerer deltagelsens omkostninger markant, men gør samtidig deltagelsen mindre forpligtende og mere symbolsk. Et demokratisk problem kan bestå i, at borgeren føler, at 'jeg har gjort noget', mens dette 'noget' ikke omsættes til institutionel forandring eller vedvarende kollektiv mobilisering.

Det er dog væsentligt at bemærke, at selvom meget deltagelse er uforpligtende på de sociale medier, så viser analyserne samtidig, at internettet har en vis politisk effekt. Platformene spiller en central rolle, når vælgerne skal orientere sig under valgkampen og tage stilling til deres stemme. I 2022 angiver 20 % af vælgerne, at brugen af internettet har afgjort deres partivalg. I 2007 var tallet 7 %.

Den daglige demokratiske samtale

Digitalisering har også forandret den politiske samtale, som foregår mellem valgene. Den centrale udvikling er i den forbindelse, at nyheder og politisk indhold i dag i stigende grad cirkulerer i netværk snarere end i en offentlighed samlet om centrale aviser og tv-kanaler. Resultatet er, at den enkelte borgers nyhedslandskab

i mindre grad er ét samlet rum og i højere grad består af en række overlappende netværksoffentligheder. Det betyder for det første, at det bliver sværere at tale om 'den offentlige debat' som én fælles scene, da debatten er præget af en række politiske deloffentligheder. For det andet bliver det lettere at møde politisk indhold tilfældigt i hverdagen – også for dem, der ikke aktivt opsøger den.

I den danske Facebook-offentlighed findes der både åbne rum, hvor der er plads til møder på tværs, og meget lukkede rum, hvor bestemte emner dyrkes i stærkt ensartede fællesskaber. Analyserne viser, at krisetider, f.eks. udbruddet af coronapandemien, får folk til at opsøge mindre, lukkede deloffentligheder på Facebook og søge basal information fra myndigheder og andre troværdige kilder. Omvendt er daglige diskussioner om specifikke politiske emner, særligt flygtninge og indvandrere, præget af relativt stor polarisering, imens deloffentligheder, hvor folk er mere politisk enige, er præget af større aggression og uforsonlighed.

Det overordnede niveau af politisk polarisering i borgernes adfærd på Facebook har været stabilt over årene. Facebook-sider for politikere og partier udviser dog en årlig stigning på 10 % i politisk ensartethed målt på alle aktive brugere. Sider for nyhedsmedier viser ligeledes en årlig stigning på ca. 5 % målt på brugernes reaktionsmønstre i forbindelse med de nyheder, der publiceres. I den undersøgte periode fordeler brugerne sig altså i stigende grad i forskellige lejre og interagerer med bestemte politikere og medier afhængigt af deres egen politiske overbevisning.

Influencere spiller en vigtig rolle for dannelsen og opretholdelsen af politiske deloffentligheder, når de deler nyheder fra enten etablerede eller alternative medier med en kommentar, der gør dem relevante for et specifikt fællesskab. Spredningen kommer dermed til at følge en såkaldt 'news finds me'-logik, hvor de andre brugere ikke nødvendigvis følger medierne tæt, men alligevel holdes opdateret gennem personer, de har tillid til eller føler fællesskab med. Dette udgør et centralt skift i spredningen af samfundsrele-

vant indhold. Hvor redaktører tidligere sorterede og prioriterede information, sker filtreringen nu i høj grad gennem influencere, der med hjælp fra en algoritmisk mediestruktur spreder deres indhold baseret på publikums præferencer frem for blot nyhedsværdi og relevans.

De sociale platforme skaber også mulighed for mere uformelle og tilfældige politiske diskussioner, som undertiden kan skabe grobund for en egentlig politisk mobilisering. Dette kan knyttes til begrebet 'digitale medborgerhuse', som er grupper på sociale medier, der på mange måder minder om de historiske fysiske forsamlings- og medborgerhuse: De er fora for offentlig forsamling og samtale under folkeligt ejerskab, drevet af frivillige 'forpersoner' i form af administratører og moderatorer, og de rummer både hygge, sladder, praktisk koordinering, oplysning, konflikter og til tider politiske kampe.

Et eksempel er lokale grupper på Facebook for folk i en specifik by. Selv om grupperne ikke har som formål at diskutere politik, så viser analyserne, at ca. 23 % af opslagene i 138 bygrupper lægger op til diskussion af et problem med politisk eller samfundsrelevant karakter. Der er betydelig aktivitet i disse grupper. I 2014 stod politikere, fagforeninger og civilsamfundsorganisationer bag flere opslag på Facebook end lokale sider og grupper, ca. 110.000 opslag mod ca. 100.000. I 2024 lavede politikere og civilsamfundsorganisationer omvendt kun i omegnen af 60.000 opslag, mens Facebook-grupper og lokale sider aktivitet oversteg 6 millioner opslag.

Nyheder og politiske diskussioner deles og opstår løbende i grupperne. Omvendt kan gruppedebatter også blive løftet op i den bredere offentlighed via medier og politikere. Når en Facebook-gruppe bliver omtalt tusindvis af gange i danske medier, eller når en lokal bydelsgruppe bliver udgangspunkt for en landsdækkende kampagne, er det et eksempel på, hvordan de digitale medborgerhuse bliver del af den samlede demokratiske infrastruktur.

Med fremkomsten af sociale medier opstår der på denne måde et nyt fænomen, som i forskningen kaldes 'connective action', og som står i kontrast til tidligere opfattelser af politisk aktivitet som 'collective action'. I stedet for at en bevægelse nødvendigvis skal have en stærk, samlet organisation og én officiel fortælling, kan enkeltpersoner knytte sig løst til en sag gennem deres egne ord, billeder og historier, så længe de kobler sig op på en fælles overordnet ramme. Det kan de digitale medborgerhuse understøtte. Samtidig er det relevant at være opmærksom på, at de samme strukturer, der kan bruges til at skabe positive fortællinger om lokal mobilisering, som f.eks. #lollandfalsterlovestorm, også kan samle modoffentligheder langt fra mainstreamsamfundet, der sætter spørgsmålstegn ved selve rammerne for demokratiet. De sociale platforme tilbyder således en infrastruktur, som bliver brugt til en lang række forskellige formål.

Forskellige idealer for demokrati

Hvad er de overordnede demokratiske konsekvenser af fremvæksten af sociale medier? Det afhænger af den grundlæggende model for demokrati, som man betragter dem ud fra.

Særligt to modeller har ofte dannet ramme om forståelsen af den demokratiske samtale, nemlig den deliberative og den pluralistiske model. En deliberativ demokratimodel bygger på idéen om, at demokratiets legitimitet opstår gennem offentlig samtale, hvor borgere udveksler synspunkter på en rationel og inkluderende måde. Den pluralistiske demokratimodel, som blandt andre Robert A. Dahl har formuleret, ser derimod demokratiet som en konkurrence mellem forskellige interesser. Her forstås politik som et resultat af forhandlinger og magtbalance mellem grupper med forskellige ressourcer og mål. I et pluralistisk perspektiv er den demokratiske samtale dermed lagdelt og netværksbaseret snarere end centraliseret, og indflydelse opstår gennem mobilisering og positionering i disse mellemlid.

Den moderne, platformiserede offentlighed er i højere grad i overensstemmelse med den pluralistiske forståelse af demokratiet end den deliberative. Samtidig er den en mere ekstrem

udgave af pluralismen. Demokratiets arenaer er ikke længere blot massemedierne, hvor aktører kæmper om opmærksomhed, men også sociale medier, influencer-netværk og digitale fællesskaber. Demokratiets arenaer bliver dermed endnu mere fragmenterede og netværksbaserede.

En anden demokratimodel, som er knyttet til den belgiske filosof Chantal Mouffe, argumenterer for, at demokratiet – i stedet for at søge rationel konsensus – bør institutionalisere uenighed og omdanne fjender til 'modstandere', der anerkender hinandens ret til at kæmpe politisk. Hvis demokrati udelukkende forstås som saglig, eftertænsksom debat i den politiske offentlighed, fremstår de digitale samtaler som et forfald. Hvis demokrati derimod også rummer affekt, hverdagsengagement og åbenlyse interessekampe, kan sociale medier ses som udvidelser af den demokratiske offentlighed, hvor flere stemmer får mulighed for at blive hørt, og influencere og andre internetpersonligheder blander sig i det store forskelligartede kor af meningsmagere. Konflikt er i den optik et grundvilkår for demokratiet. Men det er offentlighedens opgave at være opmærksom på, at polariseringen ikke bliver destruktiv.



Bogen er udkommet 29. september 2026 på Aarhus Universitetsforlag.
ISBN: 978 87 7597 657 7
E-bog og lydbog kan hentes gratis på unipress.dk.
For yderligere oplysninger kontakt leder af Magtudredningen 2.0: Michael Bang Petersen, michael@ps.au.dk